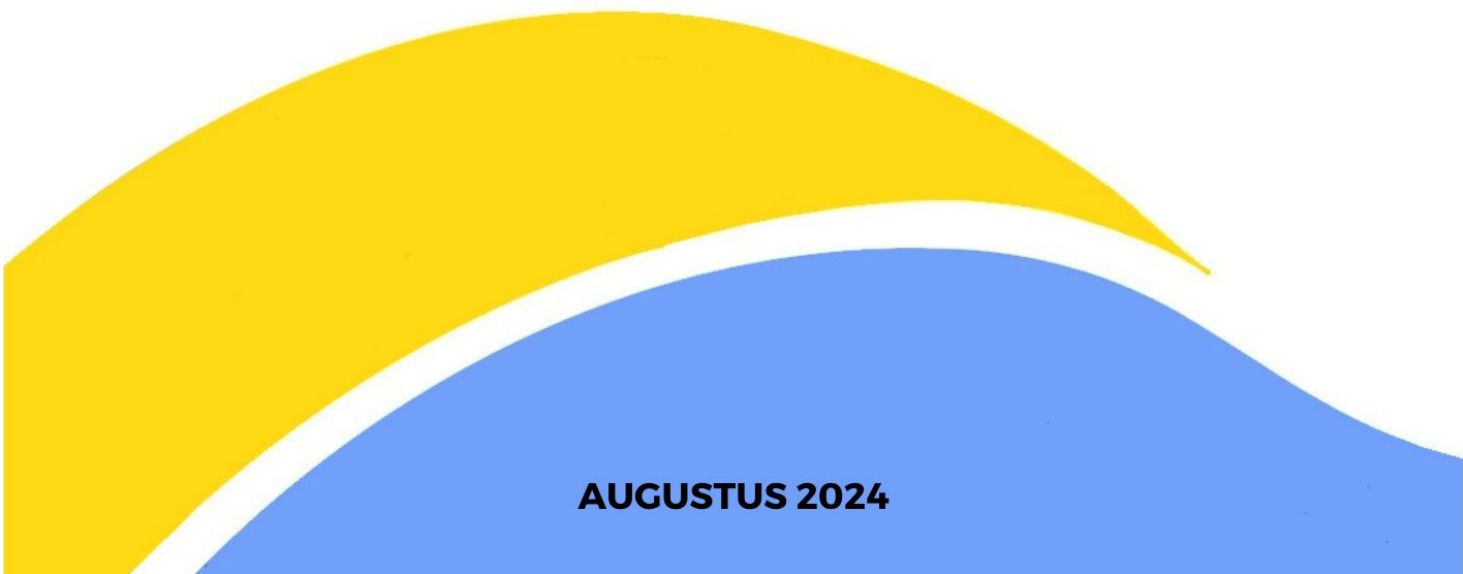

**BETER VOORBEREIDEN, BETER BEGELEIDEN,
MEER KANSSEN BIEDEN**

ADVIES VAN DE ADVIESCOMMISSIE SEA

se
a~

**a bright future
for Caribbean
students**

AUGUSTUS 2024

Beter voorbereiden, beter begeleiden, meer kansen bieden

Ad-2024.09.04

Advies van de Adviescommissie SEA

Augustus 2024

1 Inleiding

In dit advies van de Adviescommissie SEA¹ staan voorstellen die er toe strekken dat de kansen op studiesucces van studenten afkomstig van de Caribische delen van het Koninkrijk, zullen toenemen. Die adviezen vallen in drie categorieën uiteen. De commissie buigt zich in eerste instantie over de drie programmaonderdelen SEA, zoals die door de ministers van Onderwijs van de vier landen van het Koninkrijk, in de vergadering van het zogeheten Ministeriële Vierlandenoverleg, zijn vastgesteld. Daarnaast zal de commissie zich uitspreken over een tweetal vragen die expliciet door de ministers aan de Adviescommissie zijn voorgelegd. De commissie spreekt in dat geval van gevraagde adviezen, in de zin van de instellingsbeschikking van de commissie². Tenslotte zal zij een aantal ongevraagde adviezen geven.

De commissie is zich bewust van het feit dat zij extra steun vraagt voor het programma SEA in een tijd van budgettaire krapte. Zij tekent daarbij aan dat het programma SEA met relatief weinig middelen, reeds veel in gang gezet heeft, mede doordat SEA gebouwd is op een stevig netwerk binnen het Koninkrijk. De commissie gaat om die reden niet zelf een bepaalde prioritering aanbrengen, maar kan leven met een uitkomst waarbij de ministers de keuze maken de adviezen – bij acceptatie – in een bepaalde tijdsvolgorde op te volgen. Fasering zal ook nodig zijn omdat het kleine Programmteam SEA niet de slagkracht heeft om alle acties tegelijkertijd uit te voeren. Wel wil zij aangeven dat de adviezen die zij formuleert, waar het de positie van decanen op de eilanden betreft, eigenlijk zo snel mogelijk opgevolgd zouden moeten worden. Het versterken van die positie is in alle opzichten een noodzakelijke voorwaarde voor een succesvol SEA-programma. Wat daarbij helpt is dat de Adviescommissie onder de indruk was van het commitment van aanwezige decanen op de SEA-conferentie van april 2024 op Curaçao. De commissie is overtuigd dat met een relatief kleine steun in de rug de voorbereiding van de Caribische jongeren op een eventueel vertrek naar Nederland veel beter kan worden. Bovendien zal een betere voorbereiding ook een enorme toegevoegde waarde hebben voor jongeren die op hun eiland blijven.

Een laatste opmerking vooraf. De adviezen zijn gericht aan de ministers van Onderwijs van de vier landen. De Adviescommissie ziet zichzelf als het adviesorgaan van het Ministeriële Vierlandenoverleg. Een aantal adviezen is evenwel bedoeld voor andere partijen, gezien de verantwoordelijkheidsverdeling. De commissie bedient zich in dat geval van de formulering: “bevorder dat”, waarna het advies benoemt wie verantwoordelijkheid zou moeten dragen voor opvolging ervan.

¹ In bijlage 1 staan de namen van de leden van de commissie opgesomd, in de formulering van art. 5, lid 2, instellingsbeschikking

² Besluit houdende instelling van de Adviescommissie SEA, geraadpleegd 27-08-2024, geldend van 24-02-2024 tot heden, vervallend per 31-12-2026

2 Aanleiding

Het programma SEA is voortgekomen uit een initiatief dat genomen is nadat vanaf 2020 een aantal rapporten verscheen, die lieten zien dat veel studenten van de Caribische eilanden die in Nederland gingen studeren, moeite hadden hun studie succesvol af te ronden. Die rapporten lieten een werkelijkheid zien waarbij deze studenten relatief vaak van studie wisselden (in de statistieken van hoofdstuk 3 noemen we dat ‘switchers’), relatief vaak uitvielen en dat ook deden terwijl ze relatief lang ingeschreven hadden gestaan. Het resultaat hiervan was vaak dramatisch: veel jonge mensen die met een illusie armer en een studieschuld ‘rijker’ of met een gevoel van schaamte of frustratie terug keerden naar hun eiland zonder diploma of met diezelfde schuld op zak hun weg moesten vinden in Nederland.

De rapporten lieten ook zien dat de reden voor uitval vaak buiten de student zelf gezocht moest worden. De kloof tussen het onderwijs op de eilanden en Nederland bleek vaak groot te zijn en het cultuurverschil tussen Nederland en de eilanden immens. Studenten verlieten (en verlaten!) het eiland niet altijd met een goede voorbereiding en werden ook niet altijd adequaat opgevangen of begeleid. Daar kwam bij dat veel studenten in de eerste maanden in Nederland hun zaken op orde moesten brengen, waarbij ze soms verstrikt raakten in ingewikkelde bureaucratieën. Ze misten vaak de lessen in de eerste weken van de studie, waarbij we uit onderzoek weten dat die eerste weken cruciaal zijn. Een bekend voorbeeld waar met name het rapport van de Ombudsman naar verwees³ is de moeite die studenten hebben om voldoende tijdig een Burger Service Nummer (BSN) te bemachtigen.

Er is sindsdien veel gebeurd op dit vlak, zo stelt ook de Ombudsman vast in zijn eindrapportage uit 2023⁴. Het thema is hoger op de agenda gekomen, instellingen nemen hun verantwoordelijkheid, de ministers van Onderwijs hebben zich gecommitteerd aan een meerjarige aanpak van de problematiek en nemen maatregelen waar het gaat om randvoorwaardelijke zaken als het bemachtigen van de BSN. Inmiddels ontvangen studenten in principe direct bij aanvraag van de studiefinanciering hun BSN. Zo ontving Sibella Mendez, die in Nederland geneeskunde studeert, onder toezicht oog van onder andere de Minister-President van Curaçao, Gilmar Pisas en de ministers van Onderwijs van Aruba, Curaçao en Nederland, in april 2024 als eerste haar BSN. De ombudsman riep het netwerk SEA, toen nog Regiegroep Studiesucces Caribische studenten geheten, haar goede werk voort te zetten, waar het gaat om het verbeteren van voorbereiding en opvang van de studenten. In dat verband is het goed om vast te stellen dat de BSN-problematiek voor de meeste studenten is opgelost, maar mogelijk nog niet voor alle studenten.

Nu het aanvragen van de BSN geregeld is voor de grootste groep studenten, is het advies dat het programmateam-SEA nader onderzoekt of er niet nog steeds studenten tussen wal en schip vallen (en zo ja, met een voorstel voor een oplossing komt). De huidige regeling is namelijk in die zin smal dat studenten die voor een stage of studie uitwisseling naar Nederland komen – bijvoorbeeld gefaciliteerd door de Koninkrijksbeurs – buiten de regeling vallen. Het is voor de Adviescommissie op dit moment niet duidelijk of dat tot problemen leidt voor die categorie studenten.

³ Nationale Ombudsman, *Kopzorgen van Caribische studenten*, Den Haag, 2020

⁴ Zie nieuwsbericht van 19 juli 2023 op de site [nationaleombudsman.nl](https://www.nationaleombudsman.nl)

Advies over de BSN-problematiek:

- *Geef het Programmteam SEA opdracht nader te onderzoeken of de BSN-problematiek voor alle studenten afkomstig van de Caribische delen van het Koninkrijk opgelost is, en zo niet, welke maatregelen nodig zijn om de restcategorie studenten te kunnen helpen.*
-

Tenslotte laten de verschenen rapporten zien dat, hoewel verschillende projecten gestart zijn om de beschreven problematiek te adresseren, deze vaak geïsoleerd plaatsvinden, een tijdelijk karakter hadden en te vaak leunden op expertise die ‘ingevlogen’ werd. In reactie daarop en in lijn met de adviezen uit genoemde rapporten, staat SEA voor een meerjarig, integrale aanpak, waarbij de samenwerking binnen het Koninkrijk gezocht wordt. Die samenwerking is essentieel. Als de voorbereiding op de eilanden niet aansluit op de opvang in Nederland, dan spannen we het paard achter de wagen.

Korte historie

SEA is ooit begonnen als een spontaan netwerk. Individuen hebben het initiatief genomen om partijen bij elkaar te brengen die in gezamenlijkheid tot een oplossing van de problematiek zouden kunnen komen. In die beginfase noemde dat netwerk zich de Regiegroep Studiesucces Caribische studenten. Het netwerk bestond uit vertegenwoordigers van de overheden van de eilanden, vertegenwoordigers van het hoger onderwijs in het Koninkrijk en – later – van het middelbaar beroepsonderwijs.

Deze netwerkvorming ging gepaard met het versterken van deelnetwerken. De Nederlandse ROC's besloten hun krachten te bundelen in de vorm van een consortium. Datzelfde deden de Nederlandse hogescholen onder de naam *Samenwerking HBO studentsucces Caribische studenten*, waardoor men kennis ging uitwisselen tussen de scholen, zichzelf meer gezamenlijk gingen presenteren op de eilanden en de opvang in Nederland verbeterde. Ook het hoger onderwijs op de eilanden zocht elkaar meer op, in het zogeheten netwerk CHECK (*Caribbean Higher Education Council of the Dutch Kingdom*)⁵. Na de kennismissie, onder leiding van Minister Dijkgraaf, naar Aruba en Curaçao en de werkconferentie in april 2024 op Curaçao, hebben alle betrokken instellingen (mbo, hbo en wo) van het Koninkrijk zich verbonden in een overkoepelend netwerk waarbij ze samen willen gaan werken aan onder meer het ontwikkelen van gezamenlijke onderwijsprogramma's, het uitwisselen van studenten, het gezamenlijk doen van praktijkgericht of academisch onderzoek en het delen van informatie en onderwijsmiddelen. In de intentieverklaring die ze hebben ondertekend is afgesproken dat er een bestuurlijk overleg komt dat een werkagenda gaat opstellen.

Een belangrijk moment is geweest de werkconferentie op Aruba in september 2022, waarmee SEA zichzelf een richtinggevend werkprogramma verschaft heeft, in de vorm van door iedereen uit het netwerk onderschreven slotconclusies⁶. Die conclusies omvatten een breed scala van onderwerpen, zoals *“Goede voorbereiding op studeren en warme overdracht”, “Versterking van de onderwijsinfrastructuur”, “Mobiliteit”* en *“Continuering van reeds in gang gezette veranderingen”*. Later hebben de betrokken ministers van Onderwijs van de vier landen op basis daarvan prioriteiten gesteld, door middelen ter beschikking te stellen en later door de structuur van SEA te formaliseren in de vorm van een Programmteam, onder leiding van programmamanager Nicole Spellens en de SEA Adviescommissie.

⁵ Zie bijvoorbeeld: [Hogescholen op de bres voor Caribische studenten \(han.nl\)](https://www.han.nl/nl/onderwijs/hogescholen-op-de-bres-voor-caribische-studenten)

⁶ Zie website van SEA: [SLOT CONCLUSIE – strategic education alliance](#)

Missie en visie SEA

De missie van SEA is kort en krachtig: kansen van Caribische studenten vergroten. De kern van alles wat gebeurt en gaat gebeuren is dat Caribische studenten meer kansen geboden worden. Institutionele belangen en belangen van landen zijn secundair. Doel is ook niet om te bevorderen dat studenten naar Nederland komen om daarmee de Nederlandse arbeidsmarkt te bedienen; het gaat erom dat studenten van de Cariben die plek vinden die hen de meeste kansen biedt. Dat kan in Nederland zijn, maar ook op de eilanden zelf of elders in de wereld. Hun belangen stellen we centraal, hun toekomstkansen zijn het uitgangspunt. En als er al sprake is van een tweede orde doelstelling, dan is dat we gaan proberen de brain drain van de eilanden naar Nederland of elders in de wereld tegen te gaan, door te bevorderen dat jongeren ook op de eilanden zelf de kansen krijgen die ze verdienen. Vandaar dat SEA in haar programma niet alleen moet kijken hoe studenten beter bediend zouden kunnen worden, maar ook hoe de onderwijsinfrastructuur op de eilanden verbeterd kan worden. Caribische studenten moeten het vervolgonderwijs op de eilanden als een volwaardig alternatief beschouwen voor een eventueel vertrek naar Nederland of elders in de wereld. Noodzakelijke voorwaarden zijn dat die instellingen onderwijs leveren van hoge kwaliteit én dat de gemeenschappen van de eilanden een positieve houding aannemen ten opzichte van haar eigen instituties.

De visie van SEA is dat deze doelen bereikt kunnen worden door de voorbereiding op een vervolgstudie op de eilanden en de opvang voor studenten die naar Nederland gaan, zo optimaal mogelijk te maken. SEA doet dat door de samenwerking te bevorderen tussen onderwijspartners op de eilanden en Nederland. Zonder samenwerking binnen het Koninkrijk gaan we het niet redden.

Naast samenwerking, hecht SEA ook aan een aanpak die individuele projecten die vanuit de continuïteit kwetsbaar zijn, overstijgt en zoekt naar een duurzame en integrale aanpak. Het is gebleken dat projecten vaak korte tijd succesvol zijn, maar niet bestendig kunnen worden, omdat ze afhankelijk zijn van individuen en kortlopende subsidies. Alleen een duurzame, integrale en meerjarige aanpak gaat helpen, omdat dan een stevige inbedding zal ontstaan die het leervermogen aan beide zijden van de oceaan zal doen groeien. De problematiek is in elk geval niet van dien aard dat snelle oplossingen, op de korte termijn mogelijk zijn. Daarvoor is de problematiek te sterk geworteld in cultuurverschillen.

Missie en visie Strategic Education Alliance (SEA)

- *De belangen van de student staan centraal en gaan boven institutionele en nationale belangen*
 - *Die belangen moeten zodanig ingevuld worden dat noodzakelijk talent voor de eilanden zoveel als mogelijk behouden blijft*
 - *Samenwerking binnen het Koninkrijk is essentieel*
 - *Een meerjarige aanpak is noodzakelijk*
-

De overheden moet zich hier goed rekenschap van geven. Een recent voorbeeld laat, in de ogen van de commissie, zien wat beter zou kunnen. In de brief van 22 april 2024 van het Nederlandse Kabinet aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal⁷ geeft de Nederlandse overheid aan hoe zij verder denkt te gaan in het vervolgtraject excuses slavernijverleden. In een deel van het stimuleringsprogramma dat zij voorstelt wil zij ruimte bieden aan maatschappelijke initiatieven om daarmee burgers de kans te geven in hun eigen omgeving projecten op te pakken. Een dergelijke ‘grassroot’ aanpak is op zichzelf sympathiek, maar heeft als risico dat het een gefragmenteerde praktijk oplevert, met een beperkte lange-termijn impact. Die manier van werken versterkt de gebruikelijke

⁷ Kenmerk 2024-0000172577

manier van werken waar het gaat om verbetering van onderwijskansen voor mensen op de eilanden: de fragmentatie zet door. Ook de verdeling van het budget in deelbudgetten bedoeld voor wat de brief noemt de verschillende gebieden, bevordert dat. In ieder geval wordt hiermee niet een aanpak Koninkrijk breed bevorderd, die in de ogen van de commissie essentieel is.

Ook vanuit instellingen ontstaan vaak geïsoleerde initiatieven waarmee projecten opgestart worden, die vaak leunen op het initiatief van individuen. Dat is te prijzen, maar ook kwetsbaar aangezien structurele inbedding vaak ontbreekt waardoor de duurzaamheid van het initiatief op het spel komt te staan.

Om die reden is onderdeel van de visie van SEA dat we niet alleen moeten werken aan projecten, maar ook aan het versterken van het netwerk van betrokkenen. Dat is in de ogen van de commissie een doel op zich omdat we daarmee de basis leggen niet alleen voor samenwerking hier en nu, maar ook in de toekomst. De commissie is van mening dat de samenwerking tussen de eilanden en Nederland beter kan en moet, maar ook de samenwerking tussen de eilanden. De schaal van de eilanden roept om intense samenwerking.

Advies met betrekking tot het verankeren van een meerjarig programma

- *Faciliteer en positioneer SEA zodanig dat er een meerjarig programma ontstaat, met een perspectief voorbij de afgesproken 3 jaar, ter bevordering van studiesucces van Caribische studenten, met een integraal werkprogramma, gebaseerd op sterke samenwerking van alle betrokken partijen in het Koninkrijk.*
 - *Faciliteer betrouwbaar onderzoek dat als grondslag kan dienen voor te nemen maatregelen.*
 - *Kom tot integraal beleid binnen de verschillende landen, daar waar nu verschillende departementen verantwoordelijkheden dragen voor het bevorderen van kansen voor jonge mensen.*
-

3 De feiten spreken voor zich

In 2020 zijn er diverse onderzoeken⁸ gedaan naar het studiesucces van Caribische studenten in het hoger en middelbaar beroepsonderwijs in Nederland. We gaan ervan uit dat de maatregelen die sindsdien zijn genomen, onder andere vanuit SEA, het beeld positief hebben beïnvloed. We kunnen vaststellen dat onder leiding van het Programmteam SEA met name op de Nederlandse hogescholen veel stappen zijn gezet om de opvang van studenten te verbeteren. De Adviescommissie adviseert later om nader onderzoek te doen naar het studiesucces, maar vooralsnog gaan we ervan uit dat de situatie wel verbetert, maar nog verre van voldoende is. Het merendeel van de beschikbare onderzoeken bevestigt dat veel Caribische studenten in het vervolgonderwijs in Nederland substantieel slechter scoren dan vergelijkingsgroepen van studenten. Samengevat geven de cijfers het volgende beeld⁹:

MBO

In het mbo in Nederland starten elk jaar ruim 600 Caribische studenten. Zij starten op een gemiddeld laag niveau (relatief vaak niveau 1 en minder vaak niveau 4) en zijn gemiddeld ouder dan andere mbo studenten. Door een combinatie van uitval en het wisselen van opleiding, doet na het eerste studiejaar de helft van deze studenten iets anders dan bij de start van de studie.

HBO en WO

In het Nederlandse hbo starten elk jaar ongeveer 750 Caribische studenten en in het wo ongeveer 250. In het eerste studiejaar is er bij hen een relatief hoog aandeel dat van studierichting verandert (switchers hbo 48%, wo 43%). De uitval in het hbo en wo is bij Caribische studenten aanvankelijk niet hoger dan bij andere studenten. Echter na het eerste studiejaar blijft bij Caribische studenten een aanzienlijke uitval optreden, terwijl die bij andere studenten daalt.

In Nederland zijn we in algemene zin niet tevreden over de mate waarin studenten erin slagen hun studie met succes af te ronden. Zeker in het mbo en hbo is daar veel ruimte voor verbetering. Als we dan inzoomen op de Caribische studenten, dan zien we een beeld waarbij zij relatief nog meer moeite hebben om een studie in Nederland met een diploma af te ronden. De cijfers spreken voor zich.

mbo diplomarendement (na 4 jaar):

75% overige studenten
65% studenten met een niet-westerse migratieachtergrond
50% Caribische studenten

hbo diplomarendement (na 5 jaar):

51% overige studenten
33% studenten met een niet-westerse migratieachtergrond
23% Caribische studenten

⁸ Kopzorgen van Caribische studenten, Nationale Ombudsman (2020), Studiesucces en -ervaringen van studenten uit de Caribische delen van het Koninkrijk, ResearchNed (2021), Het studiesucces van studenten uit de ABC-eilanden, Geerman & Leona (2020), Towards a Kingdom Mobility Program in Higher Education, Universiteit Utrecht (2020).

⁹ W. van Casteren, J. Cuppen, T. Termorshuizen, R. Sacré, J. van der Vegt, N. van 't Klooster & J. van Leeuwen, Studiesucces en -ervaringen van studenten uit de Caribische delen van het Koninkrijk, Nijmegen: ResearchNed 2021.

wo diplomarendement (na 4 jaar):

61% overige studenten
58% studenten met een niet-westerse migratieachtergrond
43% Caribische studenten

Studenten wisselen relatief vaak van studie

Omdat Caribische studenten vaker van opleiding veranderen dan andere studenten en daardoor vaker tijd verliezen in hun studie, is ook gekeken naar het diplomarendement na zes, zeven en acht jaar. Daaruit blijkt dat rendementen bij alle groepen studenten, ook bij de Caribische studenten, ongeveer in gelijk tempo blijven doorstijgen als ze meer tijd hebben.

mbo diplomarendement na 8 jaar:

N.v.t.

hbo diplomarendement na 8 jaar:

circa 40% van de Caribische hbo-studenten een diploma

wo diplomarendement na 8 jaar:

circa 75% van de Caribische wo-studenten een diploma

Een belangrijk gegeven waar rekening mee dient te worden gehouden bij Caribische studenten is het historisch-culturele aspect van *overprotectie* van kinderen door hun ouders. Hierdoor blijven kinderen vaak langer afhankelijk van hun ouders en leren zij, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Nederlandse kinderen, niet om op jongere leeftijd zelfstandig te zijn en voor zichzelf op te komen. Dit manifesteert zich later ook in hun terughoudendheid in het nemen van beslissingen, het ondernemen van acties, en assertiviteit. Het fundament van dit gedrag ligt veelal in een aantal factoren die diep geworteld zijn in de gemeenschappen op de eilanden. Hierbij kunnen als voorbeelden worden aangegeven:

- a) **De hechte familiebanden:** op veel eilanden zijn de gemeenschappen klein en nauw verbonden, waardoor familiebanden heel sterk zijn. Ouders en familieleden voelen zich daarom zeer verantwoordelijk voor het welzijn van hun kinderen en willen hen beschermen tegen de uitdagingen en gevaren van de buitenwereld. Dit kan leiden tot een neiging om kinderen voortdurend te beschermen, soms tot het punt van overprotectie.
- b) **De ervaringen uit het verleden:** historische gebeurtenissen zoals economische situaties, criminaliteit, vandalisme, natuurrampen, gevaren in het verkeer, kunnen ervoor zorgen dat ouders zich extra bezorgd voelen over het lot van hun kinderen. Ze willen hen behoeden voor de moeilijkheden die zij zelf hebben meegemaakt en situaties die voor hen bekend zijn, wat kan leiden tot een overdreven bezorgde houding.
- c) **Culturele waarden:** in veel culturen op de eilanden wordt vanaf kleins gehoorzaamheid aan en respect voor volwassenen en ouderen ingeprent. Dit kan ertoe leiden dat een kind dat leeft en studeert in een ander land en cultuur zich vaak minder kritisch, mondig en assertief opstelt. Dit kan op termijn leiden tot onzekerheid. Dit tekort aan assertiviteit en onzekerheid manifesteren zich naast de opstelling in de gemeenschap ook in de verhouding van Caribische studenten met hun medestudenten en docenten.

- d) **Gebrek aan vertrouwen in externe invloeden:** door het insulaire karakter van de eilanden en/of specifieke historische ervaringen kunnen ouders wantrouwig staan tegenover externe invloeden en hun kinderen hiermee beïnvloeden. Dit kan zich manifesteren in hun perceptie van leven in bepaalde steden, gemeenschappen, aansluiten bij bepaalde onderwijsinstellingen en zelfs in het gebruik van moderne technologieën en toepassingen hiervan in het onderwijs. Dit kan ook bijdragen aan onzekerheid waardoor het kind zich wantrouwend opstelt in de nieuwe omgeving en de vertrouwde omgeving blijft opzoeken en niet integreert.

Overprotectie kan gevolgen hebben voor de ontwikkeling en studiesucces van de Caribische studenten. Immers, gebrek aan zelfstandigheid, onzekerheid of zeer beperkte blootstelling aan nieuwe ervaringen en uitdagingen zijn belemmerende factoren voor studeren. Onderwijsinstellingen buiten de eilanden moeten zich hiervan bewust zijn, stimuleren dat hun docenten de sensitiviteit ontwikkelen om hier rekening mee te houden en deze studenten de passende pedagogiek bieden. Want juist deze studenten zijn kwetsbaar in leeromgevingen die een beroep doen op de zelfstandigheid van studenten; iets dat in Nederland gebruikelijk is. Zelfstandigheid is iets dat jonge mensen geleerd moet worden en instellingen mogen zeker in het geval van Caribische studenten zelfstandigheid niet als vanzelfsprekend beschouwen.

Ook belangrijk is om in de fase van de voorbereiding op een vertrek naar Nederland samen te werken met ouders. De Adviescommissie bepleit later in dit rapport om hoge prioriteit te geven aan het creëren voor meer ruimte voor decanen, juist ook om met ouders in gesprek te kunnen gaan in die voorbereiding. Maar ook de instellingen in Nederland zouden kunnen investeren in meer voorlichting richting ouders, al dan niet in samenwerking met de decanen.

Het is natuurlijk niet zo dat er voor jonge mensen geen toekomst weggelegd is zonder een diploma. Velen redden zich. Maar uit de vele gesprekken die gevoerd zijn met studenten die uiteindelijk besloten hebben het Nederlandse onderwijs te verlaten, blijkt wel dat het allemaal een prijs heeft. Het is pijnlijk om te moeten erkennen dat het niet gaat lukken. Het is frustrerend om te ervaren dat dat vooral komt omdat 'het systeem' (vooropleiding, opvang, begeleiding) het deze categorie studenten extra moeilijk maakt. En de doorstart kent vaak letterlijk een (te) hoge prijs. Lang studeren betekent vaak een hoge studieschuld die jonge mensen de rest van hun leven met zich mee zullen moeten torsen. Voeg daar bij het welhaast cynische gegeven dat veel van de studenten die wel succesvol zijn, vaak snel door de Nederlandse arbeidsmarkt worden opgenomen, terwijl anderen met een desillusie terugkeren naar hun eiland.

Er voltrekt zich niets minder dan een maatschappelijk drama in ons Koninkrijk, in het bijzonder in het (hoger) beroepsonderwijs waar we met alles wat in ons zit een einde aan zouden moeten willen maken. De oplossing van dit vraagstuk is in het belang van ons allemaal. Het vraagstuk zorgt voor maatschappelijke schade in alle landen van het Koninkrijk en is in het belang van ons allemaal; in het bijzonder in het belang van de Caribische jeugd.

4 Advies met betrekking tot de lopende prioriteiten

4.1 Caribbean Academic Foundation Year

Inleiding

Tijdens de op Aruba gehouden SEA conferentie van 2022 zijn alle partners akkoord gegaan met het instellen van een Caribbean Academic Foundation Year (CAFY) op de zes Caribische eilanden. De doelstelling van CAFY is om de transitie van de leerling naar student en de overstap van secundair naar tertiair onderwijs geleidelijk en fijner te laten verlopen, door de leerling beter voor te bereiden en te equiperen voor een succesvolle reis in het hoger onderwijs. Een tweede doelstelling van CAFY is om leerlingen die nog te jong zijn of nog niet zeker weten wat zij willen studeren een kans te bieden om zijnde op de eilanden, zich beter te oriënteren op de studies en studiemogelijkheden.

We moeten vaststellen dat deze ambities verre van gerealiseerd zijn.

De huidige situatie is, dat er op Curaçao en Aruba een zogeheten foundation year programma wordt aangeboden. Op Curaçao heet dit de University of Curaçao Pre-Academic Program [UPAP] en op Aruba wordt de Academic Foundation Year [AFY] aangeboden. De commissie is onder de indruk van deze programma's, zeker van de kwaliteit van het programma dat op Aruba draait en het aantal leerlingen/studenten die de universiteit weten te vinden. Wat op Aruba gebeurt is een voorbeeld. Analyses van de Universiteit van Aruba laten bovendien zien dat de resultaten van een voorbereidend jaar goed zijn en leerlingen duidelijk beter voorbereid zijn op een vervolgopleiding¹⁰.

Op de eilanden Bonaire, Saba, St. Eustatius en St. Maarten is er nog geen foundation year programma. Het gevolg hiervan is dat de leerlingen op deze laatste groep eilanden in tegenstelling tot hun medeleerlingen op Curaçao en Aruba, niet van deze mogelijkheid kunnen genieten en dus een groter risico lopen om minder goed voorbereid met het hoger onderwijs aan te vangen.

Met andere woorden, de commissie stelt vast dat:

- het programma op Aruba behoorlijke studentaantallen laat zien;
- dat ook Curaçao een dergelijk programma kent, maar met beduidend minder deelnemers;
- St. Maarten, Bonaire, Saba en St Eustatius verstoken blijven van een toegankelijk voorbereidend jaar.

De Adviescommissie geeft het volgende in overweging:

Overweeg structurele financiering van het voorbereidende programma. Erken dat de stap naar een vervolgstudie in Nederland voor veel studenten te groot is en dat zij extra scholing verdienen, in ieder geval waar het betreft de taal, studievaardigheden en op onderdelen de inhoud. Erken ook dat veel studenten – en wellicht juist die categorie die extra scholing verdient – een financiële barrière zullen ervaren.

Bevorder daarnaast dat de maatschappelijke waardering van een dergelijk programma toeneemt. Met name de situatie op Curaçao leert dat bij een relatief lage waardering de deelname-cijfers achter blijven. De overheden zouden dergelijke programma's moeten zien als onderdeel van de publieke taak van het onderwijs. Daarmee wordt de ruimte kleiner voor commerciële initiatieven die vaak relatief kostbaar zijn en weinig toegankelijk voor studenten met relatief weinig geld. Daarnaast juicht de Adviescommissie toe als initiatieven van individuele hogescholen om studenten goed voor te bereiden,

¹⁰ Zie bijvoorbeeld: Eric N. Mijts ea, *Pre-University engagement and education for sustainable development in Aruba: The Academic Foundation Year*, 2022, IJSHE, 25,1

zoals Subi Jet pa bo Get¹¹, ook toegankelijk worden gemaakt voor aanstaande studenten van andere hogescholen én dat er op termijn afstemming komt met de voorbereidende programma's van de universiteiten.

Het CAFY-programma zou inhoudelijk in grote lijnen op alle eilanden gelijk moeten zijn, uiteraard met ruimte voor specifieke vereisten die relevant zijn voor het eiland in kwestie. Door toe te werken naar één programma, creëren we de condities voor goede samenwerking tussen met name de Universiteiten van Curaçao, Aruba en St. Maarten.

Een gemeenschappelijke CAFY heeft als bijzonder voordeel dat de studenten van de verschillende eilanden de modules van het CAFY-programma willekeurig op één van de Caribische eilanden kunnen volgen. Hiervoor kan eventueel gebruik worden gemaakt van de Koninkrijksbeurs¹². Daarmee bieden we studenten die gebruik maken van deze uitwisseling 'dicht bij huis', de kans om op relatief veilige manier hun zelfstandigheid, assertiviteit en de culturele sensitiviteit te ervaren én te toetsen. De student wordt hierdoor niet alleen theoretisch maar ook praktisch voorbereid op het leven in een "ander" land en leert om te gaan met diversiteit, zonder meteen de – in culturele zin – grote stap te maken naar het Europees of Amerikaanse continent.

Voor de studenten die een studie in het buitenland of op de eilanden wensen te volgen en die CAFY hebben afgerond zouden ook de mogelijkheden gecreëerd moeten worden om de voor CAFY behaalde vakken studiepunten mee te nemen naar hun nieuwe opleidingen in het buitenland of op de eilanden. Hierover is wel nodig dat de instituten op de eilanden afspraken maken met hun buitenlandse partner instituten, over de mogelijke transfer van studiepunten. Afstemming hierover zou gezocht kunnen worden binnen het Koninkrijksbrede bestuurlijke overleg van onderwijsinstellingen. Nodig hen uit dit thema onderdeel te laten zijn van hun werkprogramma.

De Adviescommissie roept de Universiteit van St. Maarten op nog eens te doordenken of het niet een optie is in haar ontwerp van het voorbereidende jaar aan te sluiten bij de systematiek van de UA en/of UoC. Dat zou de mogelijkheid openen om betrekkelijk snel vanuit de samenwerking tussen de drie universiteiten tot een aanbod op St. Maarten te komen. De commissie is bekend met het feit dat de drie universiteiten zich op dit ogenblik op het vraagstuk richten hoe zij samen kunnen werken en welke aanpassingen nodig zijn om uiteindelijk een CAFY in Caribisch eilanden breed te kunnen realiseren. De commissie hoopt dat het voorwerk dat reeds gedaan is snel tot overstemming leidt.

Los hiervan, stelt de commissie vast dat besluitvorming op St. Maarten over de gewenste koers uitblijft. Dat is ongewenst, zeker nu we ervan uitgaan dat het aanbod dat ontwikkeld wordt op St. Maarten ook toegankelijk zou moeten zijn voor leerlingen van Saba en St. Eustatius. Daarmee ontstaat een afhankelijkheid van die eilanden die niet wenselijk is. Als op St. Maarten geen aanbod tot ontwikkeling komt, zal voor Saba en St Eustatius een alternatief ontwikkeld moeten worden.

Gelet dat de UoC reeds actief is in Bonaire en de ambitie van de SEA om met een CAFY op alle eilanden te komen, heeft de UoC reeds het voorwerk gedaan om na te gaan hoe groot de haalbaarheid van een Pre Academic programma op Bonaire zou zijn. Hieruit blijkt dat er belangstelling is. Gelet op het bovenstaande heeft de UoC zich bereid verklaard om het programma UPAP te gaan aanbieden op Bonaire, mits dit mogelijk is op een kostendekkende manier. De Adviescommissie zou het toejuichen als dat in een sterke samenwerking met de Universiteit van Aruba zou gebeuren, gezien de staat van dienst van die universiteit op dit vlak.

¹¹ Zie: [Subi Jet pa bo Get - Hogeschool Rotterdam](#)

¹² De commissie is zich bewust van het feit dat in dat geval de formele voorwaarden van toekenning aangepast zouden moeten worden.

Kostendekkendheid vereist dat overheden bijspringen aangezien de schaal van het eiland nooit zal leiden tot het vanuit kostendekkendheid noodzakelijke aantal van 25 studenten.

Advies met betrekking tot het voorbereidende jaar

- *Bevorder dat betrokken universiteiten van Curaçao, Aruba en St. Maarten tot samenwerking komen en gaan streven naar één voorbereidend programma dat in gezamenlijkheid wordt uitgevoerd.*
 - *Indien samenwerking niet leidt tot het adequaat bedienen van alle BES-eilanden, nodig dan één van de universiteiten uit daarin te voorzien en faciliteer dat in termen van geld.*
 - *Kom tot structurele financiering van CAFY – in de vorm van een beurzenprogramma - opdat het programma voor meer leerlingen beschikbaar komt.*
 - *Werk bewust aan het vergroten van de maatschappelijke waardering van dergelijke voorbereidende programma's.*
 - *Bevorder overleg tussen de universiteiten van de eilanden en Nederlandse instellingen opdat er transfer van studiepunten kan plaatsvinden.*
-

4.2 Arbeidsmarktonderzoek

De adviescommissie heeft kennisgenomen van de opbrengsten van het arbeidsmarktonderzoek dat in SEA-verband heeft plaatsgevonden, c.q. bij elkaar gebracht is. De commissie heeft veel waardering voor het werk dat verzet is, maar stelt ook vast dat er meer tijd en onderzoek nodig is om tot meer concrete aanbevelingen te kunnen komen. Het bijeenbrengen van de onderzoekers, het scherp krijgen van de onderzoeksvraag, het afstemmen van de onderzoeken op elkaar en de afspraken over de coördinatie, hebben tijd gevraagd. Wel tekent zich een bepaald patroon af. Aandacht wordt gevraagd voor:

- De noodzaak om data periodiek en blijvend te vergaren en interactie tussen onderwijs en arbeidsmarkt (ontwikkeling en beschikbaarstelling van data)
- Aandacht voor de vaardigheden die de moderne arbeidsmarkt vraagt
- De noodzaak te werken aan het aantrekkelijker maken van bepaalde opleidingen, zoals in de techniek, onderwijs, toerisme en gezondheidszorg
- Onderwijs ontwikkelen in dienst van de arbeidsmarkt
- De noodzaak voor het levenlang leren te doordenken en ontwikkelen

De adviescommissie adviseert de onderzoekers meer tijd te gunnen en hen te faciliteren hun werk voort te zetten en hen uit te nodigen te komen tot een analyse met concrete aanbevelingen. Die concrete aanbevelingen hebben we nodig om twee redenen. Inzicht in tekorten op de arbeidsmarkt is van groot belang. Vanuit dat inzicht kan het gesprek gevoerd worden met de onderwijsinstellingen op de eilanden om die richtingen verder te ontwikkelen, waar de tekorten het grootst zijn.

Goede arbeidsmarktdata bieden ook een inhoudelijk kader dat gebruikt kan worden om de zich ontwikkelende samenwerking tussen instellingen op de eilanden en Nederland, inhoudelijk richting te geven: concentreer de samenwerking op die gebieden die wat betreft de arbeidsmarkt het meest kansrijk zijn. Dat helpt de eilanden verder, dat biedt jongeren de kans op onderwijs dat hen een toekomst verschaft op de eilanden en zorgt dan ook dat de druk om in het buitenland te gaan studeren afneemt.

Hiermee vraagt de commissie ook aandacht voor het vraagstuk van diversiteit en gelijke kansen. De toegang tot kansrijk werk op de eilanden is niet gelijk verdeeld. Dat is een effect van de selecterende werking van onderwijssystemen, de ongelijke toegang tot onderwijs, maar uiteraard ook de cultuur van de werkplek. Jonge mensen, waar ze ook vandaan komen en onafhankelijk van hun etniciteit, hebben gelijke rechten en moeten als perspectief zien dat ze overal welkom zijn ongeacht hun achtergrond.

Dat er een mismatch is, moge blijken uit de eerste resultaten van het onderzoek, maar ook uit signalen afkomstig van de onderwijsinstellingen én werkgevers op de eilanden. We weten dat er beroepen op de eilanden zijn die voor een groot deel leunen op 'import' van buitenlandse werknemers. We weten dat er essentiële gebieden zijn, waar de tekorten groot zijn, in delen van de techniek, horeca en toerisme, de gezondheidszorg en het onderwijs. We weten dat niet iedereen in gelijke mate de kans heeft bepaalde beroepen uit te oefenen.

De commissie adviseert dan ook om het project arbeidsmarktanalyse meer tijd te geven om tot concrete resultaten te komen, het netwerk van onderzoekers dat nu ontstaan is te versterken en verder uit te breiden. Daarmee kan op termijn een Koninkrijksbreed netwerk ontstaan van onderzoekers die periodiek rapporteren over de arbeidsmarktsituatie op de eilanden. Op basis van die periodieke rapportages kan dan het gesprek ontstaan welke focus de onderscheiden onderwijsinstellingen aan zouden moeten brengen, maar ook welke taakverdeling denkbaar is tussen de onderwijsinstellingen op de eilanden al dan niet in samenwerking met Nederland.

Advies met betrekking tot de arbeidsmarktanalyse

- *Geef de onderzoekers iets meer tijd hun onderzoek uit te voeren en onderling af te stemmen.*
 - *Bevorder dat de onderzoekers stelling durven nemen in welke domeinen bij voorkeur geïnvesteerd zou moeten worden gezien de maatschappelijke impact van tekorten op de arbeidsmarkt én bestaande mismatch tussen onderwijs en de arbeidsmarkt.*
 - *Ga bij strategische keuzes (vooralsnog) uit van het inzicht dat de tekortgebieden delen van de techniek, horeca en toerisme, de gezondheidszorg en het onderwijs zijn.*
-

Ministersplaatsen

Studenten vanuit Caribisch Nederland worden vaak geconfronteerd met opleidingen waarbij een numerus fixus wordt gehanteerd waardoor zij het risico lopen om te worden uitgeloot. Dit brengt met zich mee dat studenten niet geselecteerd worden voor de studie die ze gekozen hebben. Het gevolg hiervan is dat er geen aanwas van professionals in bepaalde vakgebieden is, waardoor de eilanden te kampen krijgen met tekorten in voor de eilanden belangrijke beroepen. Dit manifesteert zich bijvoorbeeld in de gezondheidszorg sector waar niet voldoende opgeleide professionals beschikbaar zijn of grofweg een tekort is. Gelet op de behoefte van de eilanden om meer studiemogelijkheden aan hun studenten te bieden en de tekorten in bepaalde beroepen te beperken, neemt de vraag toe om de ministerplaatsen, die in jaar 2017 zijn afgeschaft, wederom in te voeren.

De ministersplaatsen zijn destijds bedacht om de kans van Caribische studenten groter te maken om een studie in Nederland te kunnen volgen, waarbij de toelating volgens loting plaatsvindt, zoals onder meer bij veel medische studies het geval is. Met de ministersplaatsen werden er dus eigenlijk opleidingsplaatsen gereserveerd voor studenten vanuit het Caribisch deel van het Koninkrijk juist om meer capacity building voor de eilanden te creëren. Het is daarbij van groot belang dat er een kaderstelling gehanteerd wordt die aansluit bij de definitie van waar de tekorten op de eilanden het grootst zijn. Het hanteren van de systematiek in die domeinen zal de noden van de eilanden het best ledigen. Zie het advies bij de paragraaf over de arbeidsmarktanalyse.

Advies met betrekking tot de ministersplaatsen

- *Voer met voortvarendheid de systematiek van de ministersplaatsen in en gebruik daarbij een kader dat toegang tot de regeling biedt in die domeinen waar de tekorten op de arbeidsmarkt het grootst zijn.*
-

4.3 Koninkrijksbeurzen

In de Slotverklaring van de SEA conferentie in 2022 is overeengekomen dat gewerkt zou worden aan de opzet van een Koninkrijksbeurzenprogramma. Een student van de eilanden kan met een Erasmus+ beurs naar alle Europese landen behalve naar Nederland. Om deze situatie recht te trekken was voorgesteld te starten met een pilot voor een koninkrijkmobiliteitsprogramma (voor studie uitwisseling en stage). Dit moest mobiliteit binnen het koninkrijk mogelijk maken voor studenten op mbo, hbo en wo niveau.

Terwijl gewerkt werd aan een regeling voor de bovengenoemde Koninkrijksbeurzenprogramma, is er in het studiejaar 2023-2024 een pilot gestart waarbij alleen de 3 universiteiten van het Caribische deel van het Koninkrijk studenten konden insturen met een Koninkrijksbeurs voor stage, studie uitwisseling of field trip (korte uitwisseling). Uiteindelijk hebben de universiteiten van Aruba (8 studenten) en Curaçao (14 studenten) hiervan gebruik gemaakt.

In april 2024 is de subsidieregeling Koninkrijksbeurzenprogramma¹³ van kracht gegaan die in eerste instantie is opgezet als een pilot studentenmobiliteit binnen het Koninkrijk om het ongewenste effect van het ontbreken van een mogelijkheid om een beurs aan te vragen onder Erasmus+ voor uitwisseling binnen dezelfde EU-lidstaat tegen te gaan. Daarnaast draagt de regeling bij aan het bevorderen van studiesucces en kansengelijkheid van Caribische studenten, bijvoorbeeld door een Caribische student de mogelijkheid te bieden eerst uit te proberen of studeren in Europees Nederland past bij hen.

Het beurzenprogramma dient voor het voorjaar van 2026 te worden geëvalueerd. Als deze effectief blijkt te zijn en binnen het dan geformuleerde beleid past, kan het programma een structurele vorm aannemen.

Stand van zaken: prima eerste stappen zijn gezet

De adviescommissie is van mening dat er een uitstekende start gemaakt is met de uitreiking van de beurzen en uit waardering voor de mensen die hard gewerkt hebben om dit mogelijk te maken. Zoals reeds aangegeven hebben in het studiejaar 2023-2024 tweeëntwintig studenten van Aruba en Curaçao gebruik gemaakt van de pilot koninkrijksbeurs.

Vanaf het studiejaar 2024-2025 is de nieuwe regeling in werking. Fieldtrips zijn niet meer mogelijk, maar wel is het nu mogelijk voor studenten van de deelnemende mbo/sbo scholen, met een niveau 3 of 4, in alle landen van het Koninkrijk, een aanvraag in te dienen. Bovendien is er ook een aantal beursplekken voor studenten uit Nederland op mbo niveau 3 en 4, hbo en wo.

In totaal zijn voor de eerste ronde van het studiejaar 2024-2025 vijfenzeventig aanvragen ingediend, waarbij de meeste aanvragen afkomstig waren uit Nederland en Curaçao. In onderstaande tabel is te zien om wat voor soort aanvragen het ging, namelijk ten behoeve van een studie-uitwisseling of ten behoeve van een stage.

¹³ Subsidieregeling Koninkrijksbeurzenprogramma 14 februari 2024, nr 38530442

And	Quotum	Aantal aanvragen	Waarvan Studie	Waarvan Stage
Aruba	14	9	1	8
Curaçao	20	23	8	15
St. Maarten	6	1	0	1
Car. NL.	4	-	-	-
Nederland	9	42	16	26
Totaal	53	75	25	50

Tabel 1: aantal aanvragen versus toegewezen quotum (cf regeling) en soort aanvraag

Uit de ingediende aanvragen is gebleken dat de stage of studie uitwisseling in de meeste gevallen van kortere duur was dan de periode van zes maanden waarop de quotum per land is gebaseerd. Dit heeft tot gevolg dat na de eerste lotingsronde de subsidieplafond niet is bereikt en dus meer studenten in aanmerking konden komen voor de regeling.

Alle volledig en tijdig ingediende aanvragen die voldoen aan de criteria nemen deel aan lotingsronde één.

De verdeling van het aantal plekken in lotingsronde één (zoals opgenomen in bijlage 2 van de regeling) gaat uit van 25 procent voor Nederland en 75 procent voor de drie Caribische landen binnen het Koninkrijk. De verdeling tussen Aruba, Curaçao en St. Maarten is gebaseerd op het bevolkingsomvang aandeel zoals vastgelegd in de verdeelsleutel in bijlage 1 van de Onderlinge regeling 'Programma Stimuleren van Studeren in de Caribische Landen van het Koninkrijk en in de regio'.

De tweede lotingsronde bestaat uit alle Caribische studenten die binnen de Caribische delen van het Koninkrijk op studie-uitwisseling of stage willen en niet in de eerste ronden zijn ingeloot. Er worden in de tweede ronde net zo lang aanvragers ingeloot totdat het subsidieplafond is bereikt. Indien het subsidieplafond in de tweede lotingsronde niet is bereikt, wordt in ronde drie ongewogen geloot tussen alle subsidieaanvragers die niet zijn ingeloot in ronde één en twee. In ronde drie worden er net zo lang aanvragers ingeloot totdat het subsidieplafond is bereikt.

Uit tabel 1 blijkt dat Aruba, St. Maarten en Caribisch Nederland minder aanvragen hebben ingediend dan dat er voor hun land beschikbaar was. In het geval van Caribisch Nederland gaan de niet gebruikte plekken over naar Europees Nederland (met bijbehorend budget).

Als de onderwijsinstelling van een Caribisch land geen extra studenten aanwijst voor eventuele lotingsrondes twee en drie, dan maken minder Caribische studenten extra kans tijdens de lotingsrondes twee en drie. Indien er dan meer Europees Nederlandse studenten zijn dan Caribische studenten, zullen die automatisch meer kans hebben om een beurs toegewezen te krijgen in de derde lotingsronde. Dit is nu inderdaad het geval gebleken.

Uit tabel 1 blijkt verder dat het merendeel van de aanvragen voor een stage was (2/3 ten opzichte van 1/3 voor studie uitwisseling).

Welke lessen kunnen we trekken?

Alhoewel er voor Caribisch Nederland 4 plekken beschikbaar zijn, is er hier in de eerste ronde geen gebruik van gemaakt.

Het beurzenprogramma richt zich op studenten studierend aan hoger-onderwijsinstellingen en mbo- en sbo-studenten met een opleiding op niveau 3, 4. Op Saba en St. Eustatius worden deze onderwijstypes niet aangeboden en kunnen studenten van deze twee eilanden dus geen gebruik maken van de huidige subsidieregeling.

In tegenstelling tot Saba en St. Eustatius heeft Bonaire wel een mbo met niveau 3 en 4 opleidingen, echter zijn er ook vanuit Bonaire geen aanvragen ingediend. Dit heeft primair te maken met het feit dat het mbo op Bonaire al jaren een eigen programma heeft, namelijk *KoninkrijksBPV¹⁴* voor stages binnen het Koninkrijk, die aantrekkelijker is dan het huidige Koninkrijksbeurzenprogramma. In tegenstelling tot het Koninkrijksbeurzenprogramma biedt dit programma wel huisvesting en intensieve begeleiding, vooraf en gedurende de stage.

Ook voor studie uitwisseling in het kader van de Koninkrijksbeurzen is geen animo op Bonaire door het risico op studievertraging. Instromen in een mbo studie is alleen mogelijk wanneer mbo instellingen qua programma min of meer op elkaar zijn afgestemd. Hier is nog niet voldoende sprake van of onvoldoende zicht op.

Ook Aruba en St. Maarten hebben minder aanvragen ingediend dan wat voor hun mogelijk was. Vanuit beide eilanden komt het signaal dat een mogelijk gebrek aan duidelijke communicatie richting de belanghebbende hierin een rol heeft gespeeld. Bij het Koninkrijksbeurs programma gaat het om twee hoofdcommunicatiestromen, te weten naar de onderwijsinstelling toe en van de onderwijsinstelling richting de studenten.

Vanuit SEA is een speciale flyer opgesteld met relevante informatie voor de onderwijsinstellingen. Op basis hiervan heeft een aantal onderwijsinstellingen presentaties gehouden voor hun studenten. Er was ook een aantal online infosessies gehouden waarbij leden van het programmateam zelf direct informatie konden verschaffen aan de geïnteresseerde studenten. Duidelijk is wel dat in deze eerste ronde nogal varieerde per school.

Advies met betrekking tot de Koninkrijksbeurzen

- *Bevorder dat onderwijsinstellingen hun subsidieplafond als uitgangspunt nemen voor het mogelijke aantal aanmeldingen in plaats van het genoemde quotum per land. Hierdoor worden mogelijk meer aanvragen ingediend en wordt de kans vergroot dat Caribische studenten de Koninkrijksbeurs toegekend krijgen.*
 - *Introduceer een alternatief voor studenten van Saba en St. Eustatius in de vorm van een structurele uitwisseling/ studiereis van bijvoorbeeld 2 weken voor pre-examen leerlingen, in het kader van hun oriëntatie op vervolgonderwijs.*
 - *Geef het Programmateam SEA de opdracht een programma vergelijking te doen tussen de sbo/mbo- instellingen op de eilanden en in Europees Nederland en stimuleer samenwerkingsovereenkomsten op mbo-niveau.*
 - *Kom met een gerichte communicatiestrategie en plan richting de onderwijsinstellingen, maar bevorder ook de communicatie van de onderwijsinstellingen richting de studenten.*
-

¹⁴Stagefonds van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor studenten van de Scholengemeenschap Bonaire, waarmee beroepspraktijkvorming financieel wordt ondersteund.

5 Gevraagd advies

5.1 Positie decanen

De positie van de decaan stond centraal tijdens de werkconferentie van april 2022 op Curaçao. Daar zijn vele inzichten met elkaar gedeeld en is een begin gemaakt met het ontwikkelen van een Koninkrijksbreed netwerk van decanen, gericht op kennisontwikkeling en kennisdeling. De decaan op een voortgezet onderwijs of studieloopbaanbegeleider op een mbo-school begeleidt of adviseert studenten in hun studie- of beroepskeuze. Bovendien geeft een decaan ook ondersteuning bij de toelating en inschrijving voor een vervolgopleiding. Tijdens de werkconferentie is het de commissie nog eens duidelijk geworden hoe immens belangrijk de taak van decanen is. Er waren veel studenten aanwezig en hun getuigenissen van ofwel geen contact met een decaan ofwel een goed contact met een decaan, hebben de opvatting versterkt dat decanen een cruciale rol vervullen in goede voorlichting bij de beslissing waar te gaan studeren. Investeren in het decanaat is van cruciaal belang.

Versterking decanaat op de eilanden: topprioriteit

Bij de meeste scholen wordt een decaan niet als een fulltime functie beschouwd. Decanen zijn vaak docenten met taakuren om de functie van decaan te vervullen. Dit brengt overbelasting wegens dubbele werkzaamheden met zich mee. Tijdens de SEA-werkconferentie hebben de verschillende decanen aangegeven fulltime als decaan te willen werken. Er is ruimte nodig voor professionalisering, beleidswijzigingen op eigen vakgebied bijhouden en men wil de tijd hebben om goed met aanstaande studenten in gesprek te gaan. Het decanaat doe je er niet even bij, daarvoor is de taak te belangrijk. Duidelijk werd ook dat men veel meer in gesprek zou willen met de ouders van de leerlingen. Ouders zijn van cruciaal belang en ook ouders verdienen de best denkbare informatie en advies om hun kinderen te begeleiden bij deze belangrijke beslissing.

Naar aanleiding van hun expertise dienen decanen input te geven op de voorbereidingsprogramma's die op de eilanden worden aangeboden voor studenten die door willen studeren. Als decaan is het van belang inzicht te hebben in de vaardigheden die studenten ontbreken om succesvol te zijn in hun vervolgopleiding.

Er bestaat geen specifieke opleiding tot decaan. Het gaat vaak om docenten die studenten willen begeleiden in het kiezen van een vervolgopleiding of loopbaan traject. Professionalisering is met name van belang voor een decaan om zijn/haar functie goed te kunnen uitoefenen.

Een belangrijke uitkomst van de SEA-conferentie is de constatering dat er behoefte is aan een decanennetwerk per eiland. Deze zijn reeds in Nederland en Curaçao opgericht. Aruba is bezig hieraan vorm te geven. Voordeel van een decanennetwerk is dat deze als een centraal expertise- en aanspreekpunt kan dienen op het gebied van loopbaanbegeleiding voor de decanen op elk eiland waardoor de communicatie en samenwerking tussen de eilanden beter kan worden gekanaliseerd. Het draagt o.a. bij aan:

- Het bevorderen van gelijke kansen van studentsucces voor studenten;
- Het bevorderen van professionele begeleiding;
- Een uniforme organisatie van begeleiding op de scholen m.b.t. werkzaamheden en invulling van de functie;
- Het continu inventariseren van de behoeften van de decanen en inspelen hierop;
- Het aanbieden van ondersteuning en richting geven aan decanen;
- Het opzetten van gecentraliseerde databank van informatie ter bevordering van de kennis van decanen.

De eilanden kampen vaak met dezelfde problemen en kunnen samen naar oplossingen zoeken. Indien op Aruba, St. Maarten en de BES-eilanden een decanennetwerk wordt opgericht kunnen deze samen met die van Curaçao zich in een Caribisch platform organiseren met een jaarlijkse agenda waarbij *best practices* met elkaar kunnen worden gedeeld. Vanuit dit platform kan structuur en uniformiteit van het decanaat van de eilanden worden aangestuurd. Het decanennetwerk in Nederland kan hierbij van toegevoegde waarde zijn, met name op het gebied van professionalisering.

Professionalisering is nodig en die kan vanuit het decanennetwerk worden georganiseerd doordat zij intern een behoefteanalyse houdt onder de leden van het netwerk. Aan de hand hiervan zouden er gerichte vraagstukken kunnen worden neergelegd bij de Caribische universiteiten voor het verzorgen van een op maat professionaliseringstraject voor de decanen. Door de kennis van alle decanen naar hetzelfde niveau te halen, garandeer je dat alle Caribische studenten gelijke kansen hebben op studiesucces.

Advies met betrekking tot de positie van de decanen

- *Bevorder dat schoolbesturen de functie van decaan als een fulltime functie beschouwen. Decanen hebben dan ook ruimte voor onderzoek en professionalisering. Desnoods kunnen decanen over verschillende scholen worden ingezet.*
 - *Creëer de financiële ruimte opdat scholen hiertoe in staat zijn.*
 - *Creëer ruimte voor de decanen voor contact met de ouders van leerlingen, opdat ook zij van goede informatie en advies worden voorzien.*
 - *Richt een decanennetwerk op elk eiland die vervolgens tussen de eilanden (en met Nederland) samen kunnen werken, in de vorm van een Koninkrijk breed decanennetwerk.*
 - *Bevorder en faciliteer professionalisering.*
-

5.2 Studentvolgsysteem

De commissie hecht eraan eerst goed te definiëren wat zij onder een studentvolgsysteem verstaat en welk doel het ontwikkelen van een studentvolgsysteem dient. Daarbij wordt een belangrijk onderscheid gemaakt tussen een systeem dat geïndividualiseerde data dan wel geaggregeerde data verschaft. In de meest vergaande variant bestaat een studentvolgsysteem uit componenten die het studieverloop van studenten documenteert met behulp van gedefinieerde informatie-categorieën. Het kan dan gaan om de voortgang in termen van geslaagde toetsen of examens en dergelijke, in een te kiezen mate van detaillering, maar ook om informatie over zaken rondom het onderwijs, zoals verslagen van studieloopbaanbegeleiders, studentendecanen of – bijvoorbeeld – inzichten die voortkomen uit studiekeuzeactiviteiten. Hierdoor kan men specifieke ondersteuning aanbieden aan studenten die extra kwetsbaar zijn bij de aanvang van hun studie, doordat zij bijvoorbeeld uit een ander land afkomstig zijn en komen studeren in een land met een nieuwe of andere cultuur. De kans op studie uitval of studievertraging wordt kleiner indien men tijdig specifieke ondersteuning aanbiedt doordat men inzicht heeft op de nieuw gearriveerde student. De verzamelde data geeft inzicht in wat de studenten ervaren voor en tijdens hun studieloopbaan. De studenten die extra kwetsbaar zijn lopen meer risico doordat de voorgaande achtergrondinformatie niet aanwezig is waardoor automatisch de opvang niet optimaal is, met het gevolg dat de kans op uitval of studievertraging groter is.

Soort data en mate van detail in zo'n volgsysteem kan variëren afhankelijk van de behoefte, en het systeem is idealiter zo ontworpen dat die data ter beschikking komen van daartoe bevoegden in het voortgezet onderwijs, maar ook in het vervolgonderwijs. Dat zou een bijdrage kunnen leveren aan het

zo optimaal mogelijk begeleiden van leerlingen/ studenten in het onderwijs waar zij nu actief zijn, maar ook om de overdracht laagdrempelig en zo ‘warm’ mogelijk te kunnen maken naar het vervolgonderwijs toe. Toegespitst op de situatie dat studenten van de (ei)landen naar Nederland gaan om te studeren, zou, in theorie de ontvangende ROC, hogeschool of universiteit een soort begindossier van de student moeten krijgen, hetgeen de begeleiding van die student helpt. Men leert de nieuwe student dan ook beter kennen. Een dergelijk systeem zou als additioneel voordeel hebben dat het een veelheid aan data oplevert die gebruikt kan worden om de voorlichting aan aanstaande studenten te verbeteren, het zou decanen helpen in de uitoefening van hun taak en het zou beleidsmakers inzichten geven die hen in staat stelt het meest optimale beleid te ontwikkelen.

Zo’n systeem klinkt ideaal, maar heeft ook twee grote nadelen. Het ontwerp van een dergelijk systeem zou een groot ICT-project vereisen, met een extra complexiteit dat het verzamelen van data niet alleen over instellingsgrenzen heen gaat, maar ook over landsgrenzen. De kosten zouden groot zijn, niet op te brengen door de instituties op de eilanden, en de commissie schat in dat de overheden hier niet die prioriteit aan zouden willen geven, gezien het feit dat middelen beperkt zijn en er meer vraagstukken met betrekking tot het onderwijs leven. Ook zullen al snel grote privacy-issues ontstaan, ook met een extra complexiteit terwijl er meer regelsystemen in het geding zijn.

Niet individueel volgen, maar collectief inzicht geven

Een alternatief op zo’n complex studentvolgsysteem is een systeem met geaggregeerde data. De commissie adviseert de overheden om de totstandkoming van een publiek toegankelijke database te faciliteren, waarin op een geaggregeerde manier data beschikbaar worden gesteld die gebruikt kunnen worden in de voorlichting en voorbereiding van studenten op het vervolgonderwijs. De commissie pleit daarbij voor informatie die zich niet beperkt tot informatie over studeren in Nederland, maar ook over studeren bij een van de universiteiten in het Caribische deel van het Koninkrijk. Daarbij worden ook data verzameld die inzicht geven in de studievoortgang van studenten, maar dan op een geaggregeerde manier.

De commissie zet dit thema nadrukkelijk onder het kopje van studentvolgsysteem, omdat zij ook graag zou willen zien dat de data die verzameld, bij elkaar geplaatst en toegankelijk gemaakt gaan worden, niet alleen ‘zakelijke’ informatie bevat over de (kwaliteit van) studieprogramma’s en over condities waaronder gestudeerd gaat worden (studiefinanciering, mogelijkheid van beurzen, wat er in Nederland nodig is om succesvol te studeren en dergelijke), maar ook informatie over hoe het studenten vergaat. Door periodiek studenten enquêtes voor te leggen, bijvoorbeeld in de context van bijeenkomsten die de zogeheten Huizen van St. Maarten, Aruba en Curaçao beleggen, of bijeenkomsten van netwerkorganisaties van Nederlandse instellingen zoals HVanti¹⁵ (Hogeschool van Amsterdam) en Antuba¹⁶ (Hogeschool Rotterdam). In dat verband adviseert de commissie ook de samenwerking met organisaties als WeConnect¹⁷ en Turangoeloe¹⁸. Daarmee komt ook de informatie beschikbaar die aanstaande studenten voorbereidt op mentale kwesties die kunnen spelen bij studie in Nederland en wordt er – ook vanuit een persoonlijk perspectief – een meer reëel beeld geschetst wat studeren in Nederland betekent. Bijkomend voordeel is dat deze netwerkbijeenkomsten, de daaraan gekoppelde enquêtes en – wat heel belangrijk is – de terugkoppeling daarvan, zorgen voor een binding met studenten.

¹⁵ <https://www.hva.nl/studeren/informatie-voor/caribisch-nederlandse-studenten>

¹⁶ <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/voorlichting/begeleiding-en-voorzieningen/hulp-bij-studie/hulp-per-doelgroep/caribisch-student/>

¹⁷ <https://stichtingweconnect.nl/>

¹⁸ <https://www.turangoeloe.nl/>

6 Ongevraagd advies

6.1 Noodzaak blijvend onderhoud en versterking netwerk

Private onderwijsinstellingen opnemen in het netwerk?

De voorzitter van SEA heeft het verzoek gekregen van de leiding van The University of the Dutch Caribbean om deel uit te kunnen maken van het SEA-netwerk en in het bijzonder om eveneens gebruik te kunnen maken van de regeling met betrekking tot de koninkrijksbeurzen. De commissie juicht toe om het netwerk uit te breiden met meer partners, zeker als die actief zijn in het Caribische gebied en/of Caribische studenten in staat stellen vervolgonderwijs te genieten. De commissie adviseert negatief om in deze fase al de Koninkrijksbeurzen breder ter beschikking te stellen. De commissie roept wel op die afweging nog eens opnieuw te maken als de (voorlopige) eindevaluatie van het beurzenstelsel plaatsvindt in het voorjaar van 2026. Het nu niet positief adviseren, baseert zij op de volgende overwegingen:

- In het onderzoek van de Universiteit Utrecht van 2020, *Towards a Kingdom Mobility Program in Higher Education* is voor het eerst geadviseerd om een Koninkrijksbeurs te introduceren in de format van het Erasmus+ programma. Hierdoor zouden dezelfde vereisten voor deelname aan het Erasmus+ programma gelden.
- Tijdens de eerste werkconferentie van SEA, gehouden op Aruba in september 2022, is besloten dat deelnemende hoger onderwijsinstelling in het bezit moeten zijn van een ECHE conform de vereiste van Erasmus+. Dit zou fungeren als een keurmerk van kwaliteit maar geeft ook aan dat de onderwijsinstelling de nodige capaciteit heeft, in de vorm van een International Office, om het organisatorische gedeelte te kunnen uitvoeren.
- Bij de consultatierondes die op alle eilanden is gehouden is ook de vraag gerezen om private onderwijsinstellingen toe te laten tot het Koninkrijksbeurs programma. In elk land is hiervan afgezien omdat de beschikbare beursplekken al gelimiteerd waren tot een beperkt aantal per semester. Daarnaast gaat het hierbij om een pilotprogramma en zou de deelname van private onderwijsinstellingen, zoals gezegd aan het einde van de pilotprogramma, wederom geëvalueerd kunnen worden.

Advies met betrekking tot het toekennen van het recht Koninkrijksbeurzen uit te geven door private onderwijsinstellingen

- *Beperk de deelname aan het netwerk Koninkrijksbeurzen vooralsnog tot de huidige instellingen.*
 - *Heroverweeg deze koers bij de eindevaluatie van het beurzenstelsel in 2026.*
-

6.2 Versterking netwerkvorming

Het vraagstuk van studiesucces van Caribische studenten kan nooit opgelost worden zonder dat betrokken partijen samenwerken. Het kan niet vaak genoeg gezegd worden. Er is niet één partij aan te wijzen die de kennis, competenties en bevoegdheden heeft dat voor elkaar te krijgen. In dat verband is de commissie zeer te spreken over het feit dat de Nederlandse hogescholen zich recent sterker georganiseerd¹⁹ hebben in de vorm van een formeel consortium, duidelijke afspraken gemaakt hebben over personele inzet, zowel in de begeleiding en opvang als ook in de participatie in SEA. De commissie hoopt dat deze stap een voorbeeld is voor de samenwerking in het Nederlandse wo en mbo en tussen de universiteiten op de eilanden.

¹⁹ <https://strategiceducationalliance.org/?p=629>

De commissie is ook zeer verheugd dat tijdens de werkconferentie op Curaçao besloten is om het netwerk van decanen te versterken alsmede de betrokkenheid van studenten te vergroten.

Voor wat betreft de betrokkenheid van de studenten zou dit gebeuren in de vorm van een Caribische Studentenraad die bijgestaan zal worden door het Programmteam in samenwerking met Nuffic. Met de studentenraad wordt er een platform gecreëerd waar studenten suggesties kunnen delen en een actieve rol hebben in de projecten die ontwikkeld worden. Daarnaast is de studentenraad een manier om beter te communiceren met Caribische studenten in het Koninkrijk.

6.3 Laaghangend fruit: definieer Caribische jongeren als ‘internationale student’ of niet als dat in hun voordeel is

Caribische studenten worden binnen de Nederlandse onderwijsinstellingen vaak als Nederlandse studenten beschouwd. Hierdoor lopen de Caribische studenten de informatievoorziening en de specifieke voorzieningen voor internationale studenten mis. De Adviescommissie dringt er bij de Nederlandse instellingen op aan om deze studenten te beschouwen als ‘internationale studenten’, zoals sommige instellingen inmiddels doen. Diverse onderzoeken hebben aangetoond dat informatievoorziening van essentieel belang is voor deze groep studenten. Naast informatievoorziening over de studie, onderwijsinstelling en Nederland is het van belang dat de Caribische studenten gebruik kunnen maken van de voorzieningen die de onderwijsinstellingen hebben voor internationale studenten zoals huisvesting, arrival days en sociale netwerken. Dit helpt het gevoel van *sense of belonging* te creëren bij de studenten tijdens de eerste prille maanden na hun aankomst in Nederland. Voor de onderwijsinstelling wordt het op deze manier ook makkelijker om de Caribische studenten te volgen en specifieke voorzieningen aan te bieden zoals studiekeuzebegeleiding bij studieswitch en begeleiding van langstudeerders.

Advies met betrekking tot de status van Caribische studenten

- *Bevorder dat Nederlandse instellingen Caribische studenten de rechten geven die passen bij de status van ‘internationale student’.*
 - *Bevorder dat dit streven breed wordt onderschreven én ingevoerd in de vorm van een ‘letter of intent’.*
-

7 Noodzaak monitoring en evaluatie SEA

Het programma SEA vindt haar oorsprong in de rapporten die in de periode 2020 en 2022 zijn verschenen. Die rapporten gaven een (kwantitatief) beeld van de mate waarin Caribische studenten succesvol zijn in hun studie in Nederland, een beeld dat vroeg om gerichte actie aangezien te veel studenten of te lang studeren (met een stevige schuld als gevolg) of zonder diploma het hoger onderwijs verlaten. Sindsdien is er veel gebeurd onder de vlag van SEA, maar ook daarbuiten.

Ook omdat SEA een programma is dat in principe een looptijd heeft van 3 jaar, adviseert de commissie om een programma van monitoring en evaluatie op te zetten. Het gaat dan zowel om inzicht te krijgen of de maatregelen die inmiddels genomen zijn tot verbetering van het studiesucces hebben geleid, maar ook in welke mate de stappen die SEA voorgenomen heeft te zetten, daadwerkelijk gerealiseerd zijn.

Wat de *monitoring en evaluatie van het programma zelf* betreft, is het voorstel dat lichtvoetig te doen. Het Programmteam wordt gevraagd om elk jaar weer een verantwoordingsdocument te schrijven. In het jaar van de eindevaluatie van SEA worden die verantwoordingsdocumenten onderworpen aan een onafhankelijke meta-evaluatie, uit te voeren door onafhankelijke auditors.

Advies inzake evaluatie en monitoring van het SEA-programma

- *Vraag het Programmteam met een voorstel te komen hoe de monitoring van het programma eruit komt te zien en welke onafhankelijke audit aan het einde van de programmatermijn uitgevoerd wordt hierop.*
-

Wat de *monitoring en evaluatie van de resultaten van SEA* betreft, adviseert de commissie om een team van onderzoekers van betrokken universiteiten, hogescholen en M(S)BO-instellingen te vormen, dat de data gaat verzamelen cq interpreteren, waarmee we inzicht krijgen of genomen maatregelen een (positief) effect hebben. Daarbij is het belangrijk om aansluiting te zoeken bij met name de rapportage van ResearchNed van 2020, omdat die te beschouwen is als een nulmeting. Dit team van onderzoekers zou overlap moeten kennen met het team dat belast moet worden met de ontwikkeling van wat eerder geadviseerd is: het opzetten van de database in het kader van het advies onder het kopje *studievolgsysteem*. Daar zou expertise aan toegevoegd moeten worden van experts op het gebied van studiesucces, op dat terrein gespecialiseerde hoogleraren, lectoren en practoren.

Binnen universiteiten, hogescholen en ROC's vindt onderzoek plaats naar studiesucces, zowel waar het gaat om de data als ook om de duiding en diagnostiek, wat mogelijke oplossingen zijn. De commissie adviseert de overheden bij SEA betrokken kennisinstellingen te vragen onderzoekers ter beschikking te stellen die samen een netwerk kunnen vormen om dit deel van de monitoring en evaluatie ter hand te nemen. Het Programmamanagement SEA kan de projectondersteuning leveren. Overigens, het ter beschikking stellen van onderzoekers is geen gunst. De problematiek die speelt bij studenten met een Caribische afkomst, speelt in een wisselende intensiteit ook bij andere groepen studenten. Met andere woorden, dieper inzicht krijgen in het vraagstuk van studiesucces van Caribische studenten én de maatregelen die wel of niet effectief zijn, helpt de instellingen breder om greep op het vraagstuk van studiesucces te krijgen.

Om het netwerk van de grond te krijgen is het advies dat de overheden voor de komende drie jaar in totaal 150.000 Euro ter beschikking stellen. Daarmee kunnen reis- en vergaderkosten gedekt worden, het eventueel inhuren van meer specifieke expertise en inhoudelijke ondersteuning van het netwerk, voor zover het programmteam dat niet kan leveren.

Belangrijk neveneffect van dit voorstel is dat er een Koninkrijk breed netwerk van onderzoekers ontstaat op het gebied van studiesucces dat ook los van de activiteiten van SEA belangrijk is. Onderzocht kan worden of NWO hier een rol in zou willen vervullen. In alle betrokken landen is studiesucces een groot issue en het bundelen van kennis, geworteld in verschillende contexten, die ook duidelijk overeenkomsten hebben, zal een grote meerwaarde hebben. De commissie geeft als voorbeeld het vraagstuk van de Nederlandse taal. We weten uit onderzoek dat de beheersing van de Nederlandse taal een belangrijke voorspeller is van studiesucces van Caribische studenten, maar we weten ook dat het vraagstuk van het wel of niet adequaat beheersen van de taal breder leeft, ook in Nederland bij talrijke groepen studenten. Die kennis bundelen, evenals de oplossingen die op verschillende plekken nagestreefd worden, is enorm kansrijk. De website van SEA zou als platform kunnen dienen.

Advies met betrekking tot het monitoren en evalueren van de resultaten van SEA

- *Bevorder dat betrokken universiteiten, hogescholen en m(s)bo-instellingen experts op het gebied van studiesucces ter beschikking stellen, om zo tot een netwerk van experts te komen dat inzicht kan geven in de ontwikkeling van studiesucces en de effectiviteit van genomen maatregelen.*
 - *Stel gedurende drie jaar vanuit de overheden 150.000 Euro ter beschikking om dat netwerk te faciliteren.*
 - *Vraag het netwerk bij de eindevaluatie een onafhankelijk rapport op te stellen dat gebruikt kan worden door de Adviescommissie SEA om te adviseren over de (wijze van) continuering van SEA.*
-

8 SEA blijvend steunen en uitbouwen tot meerjarig programma

De commissie neemt waar dat veel instellingen en personen betrokkenheid tonen bij het vraagstuk van studiesucces van Caribische studenten. Zij hoopt dat haar advies deze mensen en instellingen een steun in de rug kan geven. Zij hoopt ook dat die mensen en instellingen die de problematiek nog onvoldoende scherp op het netvlies hebben staan, dit advies willen lezen als een oproep om de problematiek goed te doorgronden. De (toekomstige) studenten zijn niet gebaat bij wegstijgen, maar bij een houding van het vraagstuk onder ogen willen zien en dan onderdeel gaan vormen van dat brede netwerk dat in samenwerking gaat werken aan de oplossing. De commissie heeft in haar inleidend hoofdstuk een lans gebroken dat samenwerking noodzakelijk is, Koninkrijksbrede samenwerking; ook dat een integrale aanpak noodzakelijk is en dat we moeten breken met de traditie van incidentele projecten en initiatieven die een patroon kennen van enthousiaste start, maar vaak – helaas – ook weer uitdoven, en niet altijd leiden tot een cumulatieve ervaring en kennis die duurzaam is. De commissie zal de komende jaren in haar gevraagde en ongevraagd advisering hier aandacht aan blijven schenken.

Studeren in de regio

Het onderwijsbeleid in Caribisch Nederland is erop gericht om de jeugd zoveel mogelijk te stimuleren om lokaal en in de regio te studeren. Dit beleid wordt gesteund door de Nederlandse regering. Dit beleid is bekrachtigd in een samenwerkingsprotocol waarin de landen jaarlijks een bedrag krijgen toegekend om dit beleid verder vorm te geven. Op de eilanden wordt dit aangeduid met de benaming “Studeren in de Regio” (SiDR).

Het project Studeren in de regio houdt in dat er fondsen beschikbaar worden gemaakt door het ministerie van OCW in Nederland in samenwerking met de Ministeries van onderwijs van de diverse landen van Caribisch Nederland. Over de jaren heen heeft elk land een eigen invulling gegeven van deze fondsen en rapporteert elk land dan ook individueel naar de OCW-Nederland over hun bestedingen. De commissie roept op te doordenken of ook hier afstemming en integraliteit in de aanpak behulpzaam zou kunnen zijn.

Het feit dat de invulling per land differentieert en de bestemming door de verschillende Ministeries van Onderwijs per land wordt bepaald, kan contraproductief werken ter realisatie van de primaire doelstelling van het fonds SiDR. Aangezien er geen uniformiteit tussen de landen bestaat, ontstaat het risico dat de fondsen per land voor andere doelstellingen worden ingezet.

Advies met betrekking tot Studeren in de regio

- *Doordenk de systematiek van Studeren in de regio en overweeg een meer eenvormige en integrale aanpak in lijn met de missie die aan SEA ten grondslag ligt.*
-

Komend advies: hoe voorkomen we de brain drain?

De commissie heeft aangegeven dat zij als uitgangspunt bij haar werk de belangen van de individuele studenten centraal wil stellen. Daarnaast wil zij voorkomen dat haar werk ‘slechts’ leidt tot een versterkte uittocht van jong talent naar elders in de wereld. Dat zou een cynisch neveneffect kunnen zijn van het succes van SEA. Dus heeft de commissie zich voorgenomen om een volgend – ongevraagd – advies te wijden aan het vraagstuk van de brain drain: hoe kunnen we ervoor zorgen dat én jonge mensen succesvol zijn én zij een met hun talent een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van de eilanden. Onderdeel van dat advies zal zijn dat de commissie gaat kijken of het assortiment van de instellingen op de eilanden uitbreiding behoeft, redenerend vanuit het belang van studenten én de arbeidsmarkt. Daarbij zal ook de suggestie die al gedaan is tijdens de werkconferentie op Aruba, namelijk dat mogelijk een aanbod van Ad-programma's (niveau 5) kansrijk is, worden onderzocht.

Respect voor studenten

Tenslotte, een woord over de studenten. Om te beginnen wil de commissie erop wijzen dat zij het van groot belang vindt dat er een houding bij alle betrokkenen komt waarbij het belang van de studenten voorop gesteld wordt. Natuurlijk, er zijn ook persoonlijke, institutionele en nationale belangen, maar die zouden uiteindelijk toch ondergeschikt gemaakt moeten worden aan het belang van de student. Zij moeten die plek kunnen vinden, waar dat ook is, die hen in staat stelt hun droom te verwezenlijken. Waarbij we hen zo opleiden, voorlichten, begeleiden en opvangen dat die droom uiteindelijk geen illusie blijkt te zijn. Cruciaal daarbij is dat de aansluiting van het primaire, secundaire en tertiaire onderwijs op de eilanden goed is. Een prioriteit leggen bij het verbeteren van die aansluiting zal de (mis)perceptie dat het beter is om in het buitenland te studeren doen afnemen.

Bovenal wil de commissie haar respect tonen in de richting van studenten. We hebben de neiging het vraagstuk te 'framen' als een problematiek. Het is ook belangrijk dat we ons realiseren dat de keerzijde ervan een succesverhaal is. We werpen (onnodige) barrières op voor studenten en het verdient respect dat studenten de weerbaarheid tonen om die barrières te overwinnen. Het zijn sterke mensen.

Als we in staat zijn met dit advies (en de adviezen die de komende drie jaar gaan komen) die onnodige barrières weer wat meer weten te slechten, dan geeft dat de commissie voldoening en studenten die extra steun in de rug die ze verdienen.

Bijlage 1

Leden van de commissie conform art. 5, lid 2 Instellingsbeschikking

Met ingang van 1 januari 2024 tot en met 31 december 2026 worden tot lid van de adviescommissie benoemd:

a. de heer M.J.G. Bormans, tevens voorzitter

b. de heer F. de Lanoy, tevens plaatsvervangend voorzitter

c. mevrouw K.S.Y. Busby

d. mevrouw A. Danker

e. mevrouw P. Habibović

f. mevrouw N.S. den Heyer